

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

Historyczny układ ruralistyczny wsi

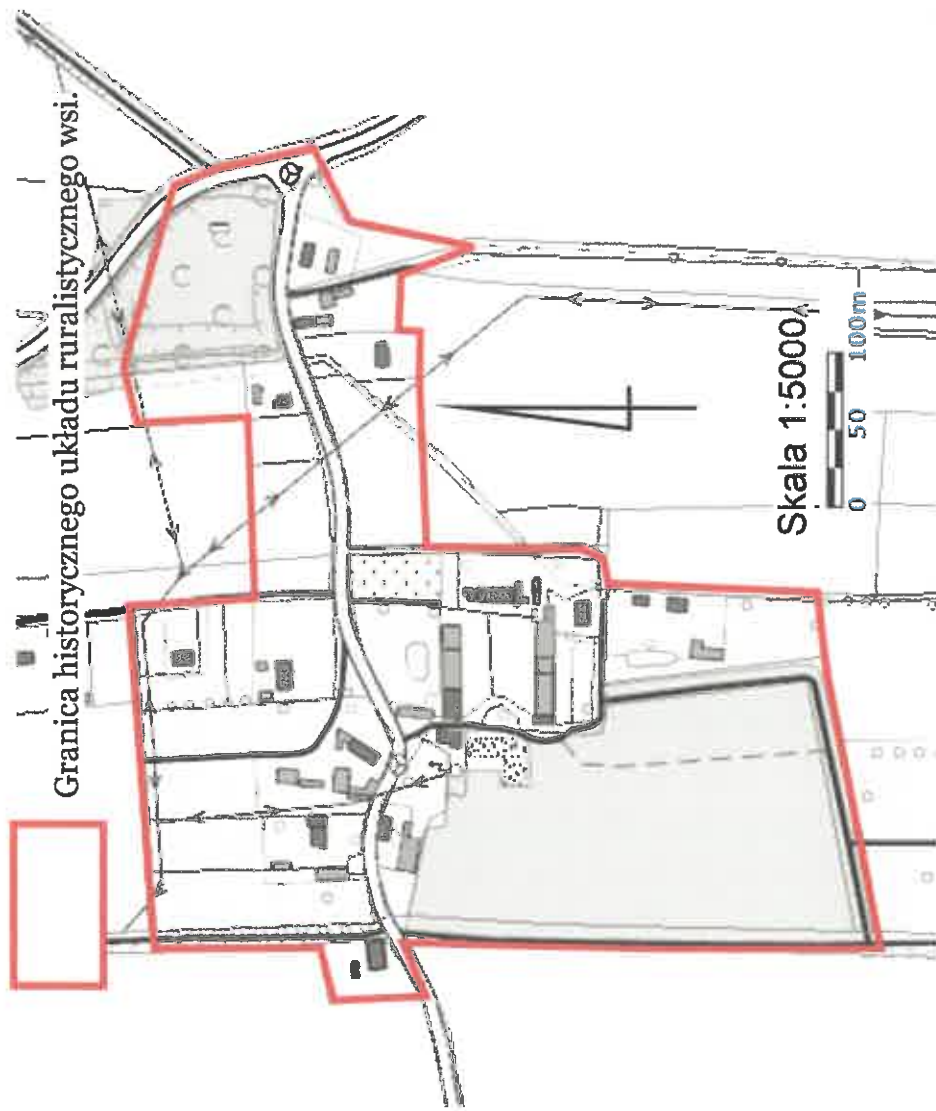
2. Czas powstania

1504, ok. 1775, 1945

3. Miejscowość

GÓRKA WAŚOSKA

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

Województwo **DOLNOŚLĄSKIE**

Powiat **GÓROWSKI**

Gmina **WAŚOSZ**

6. Współrzędne geograficzne

51°34'37"N 16°41'02"E

7. Użytkowanie obecne
**mieszkalne
rolnicze**

8. Stan zachowania

4

Poprzednie nazwy miejscowości: Gorke (1504), Gorkau (1670), Gorkaw (1687/88), przed 1945 Garkau.

Historia wsi i dóbr: Mimo wczesnego rodowodu wsi pierwsze pisane źródła pochodzą z 2 poł. XVIII w., kiedy właścicielem tułejszego majątku był pułkownik von Goltz (1765). Następnie dobra przechodziły następujące zmiany własnościowe: von Gillern (1787), Friedrich von Ravenstein (1886, 1894), von Schweinichen (1898), major Friedrich Karl Mauve zwany von Schmidt (1902). Ostatnią właścicielką była Ruth von Waldow z domu von Mauve (1937). W 2 poł. XVIII w. była to średniej wielkości wieś z folwarkiem, którą zamieszkiwało 49 osób, w tym 4 zagrodników. Na terenie miejscowości ok. poł. XIX w. znajdował się folwark pański, kuźnia, gorzelnia, wiatrak, 10 domów i 76 mieszkańców. Rozwój wsi przebiegał w oparciu o gospodarkę rolno - hodowlaną oraz przemysł gorzelniany na lokalne potrzeby. Obecny zespół folwarczny został ukształtowany u schyłku XIX i na pocz. XX w. W skład założenia wchodziła część gospodarza i rezydencjonalna z pałacem otoczonym parkiem. Pałac powstał w 1 ćw. XIX w, następnie został rozbudowany w 3 ćw. XIX i na pocz. XX w. Jest założeniem na planie litery L, otoczony murem, zaś od strony pd. - zach. i pn. - wsch. - parkiem krajobrazowym typu swobodnego.

Miejscowość Górka Wąsoska położona jest ok. 2 km na północ od Wąsosza, przy lokalnej drodze łączącej Wąsosz z Górą, od południa graniczy z Wąsoszem. We wsi czytelny jest pierwotny układ przestrzenny typu ulicowego, w części północno - wschodniej usytuowany jest zespół pałacowo - folwarczny z parkiem.

Bibliografia:

- Adressbuch des Grundbesitzes in der Provinz Schlesien, Berlin 1937
  - Buße S., Eisenbahnen in Schlesien, Egelham 1989
  - Krnie J., Alphabetisch-statistisch-topographische Übersicht der Dörfer, Flecken, Städte und anderen Orte der königliche Preussische Provinz Schlesien, Breslau 1845
  - Kwartalnik Górowski 1/2003, red. Z. Hanulak, Góra 2003
  - Regesty Śląskie, red. W. Korla, t. 1 (1343-1348), Wrocław 1975 ; t. 2 (1349-1354), Wrocław 1983; t. 3 (1355-1357), Wrocław 1990; t. 4 (1358-1359), Wrocław (bez daty wydania); t. 5 (1360), Wrocław 1992
  - Słownik etymologiczny miast i gmin PRL, Wrocław 1984
  - Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wąsosz, Wąsosz 2000
  - Zimmermann F. A., Beyträge zur Beschreibung von Schlesien, Bd 1-13, 1786
- Materiały kartograficzne:**
- Messtischblatt, pomiar 1887 r., nowelizacja 1929 r., wydanie 1937-1940 r.

Istniejące zagrożenia: Degradacja układu ruralistycznego związana z współczesną zabudową różnego typu, dogaszczanie i wprowadzanie nowej zabudowy na terenach historycznie niezabudowanych, rozbioruki i przebudowy budynków historycznych oraz ich modernizacja z wykorzystaniem współczesnych, niezgodnych z lokalną tradycją materiałów budowlanych.

Postulaty konserwatorskie: Utrzymanie układu wsi, zachowanie skali zabudowy, jej historycznego rozplanowania, tradycyjnych brył, formy, użytych materiałów i artykulacji elewacji, ochrona zespołu dworsko folwarczno, folwarku i parku oraz cmentarza.